

זה טוב לכולם: תועלות ורווחים מהתנדבות בני נוער

ליאורה ארנון

בחברה הישראלית, ברשויות המקומיות ובמערכת החינוך מושקעים משאבים רבים מדי שנה ליצירת תשתיות לקידום התנדבות של בני נוער. בבסיס ההחלטה להקצות משאבים לתחום זה עומדות ההבנה והתפיסה כי להתנדבות בקרב בני נוער תועלות ורווחים רבים לנער המתנדב עצמו, לבית הספר, לארגון המפעיל ולקהילה כולה.³

עם זאת, מעניין לציין כי עיקר המחקר שנערך עד היום בנושא התועלות והרווחים שבהתנדבות נוער, התמקד בכדאיות שבהתנדבות וביתרונותיה עבור הנער המתנדב עצמו, וחקר פחות את ההשפעות הסביבתיות על הקהילה, את התשואה לארגוני ההתנדבות, את הרווח לעסקים ואת השכר המגולם בהתנדבות זו למערכת החינוך מהיבטים שונים.

במאמר זה אנסה למפות את הרווחים והתועלות עבור המתבגרים המתנדבים וגם עבור המערכות המשיקות להם - הן התולדות הישירות והן אלה המתקבלות כתוצרי לוואי.

התועלות והרווחים לנער המתנדב

עובדה ידועה ורווחת כיום כי להתנדבות טבע כפול: המתנדב מסייע לאחר ומקדיש מעצמו ומזמנו לטובתו, ובו-בזמן הוא יכול לקצור לא מעט תועלות ורווחים המשרתים גם אותו עצמו. מחקרים רבים ביקשו לבחון את ההשפעות השונות שיש להתנדבות נוער על הנער עצמו. כל אחד מהם ניסה להדגיש היבטים שונים בהתפתחותו של הנער ובצמיחתו במסגרת הפעילות ההתנדבותית. להלן יוצגו היבטים אלה.

1. אני מכיר ומבין את עצמי טוב יותר ואני מרגיש טוב! התפתחותה של הזהות האישית והפרו-חברתית של הנער המתבגר

תקופת ההתבגרות היא תקופה קריטית לגיבושם של ממדי מפתח פסיכולוגיים הנוטים להישאר יציבים במהלך החיים הבוגרים. התיאוריה ההתפתחותית של אריקסון ממצבת את תקופת ההתבגרות כתקופה של גיבוש הזהות.⁴ ההתנדבות פותחת בפני הנער הזדמנויות להכרת החברה על גווניה השונים, מאפשרת לו ליצור יחסי תפקיד מסוגים שונים עם אנשים בציבור ועם בעלי תפקידים, וגורמת לו לבצע דברים בכוחות עצמו. על כן, ההתנדבות משמשת

3 מאמר זה פורסם במקור כפרק בספר "מישהו להתנדב איתו" (2010). עורכים: משה גרומב, ציפורה מגן ורמי סטויצקי. הוצאת נדב. בכתבת המאמר נעזרתי רבות בסקירה המחקרית המקיפה של רמי סטויצקי ועמית 1050: פנסו, ע', וסטויצקי, ר' (2002). התנדבות מתבגרים - המשאב הלא מנוצל. משאבי אנוש 42-45, 174. תודתי נתונה להם על כך. אני חבה תודה מיוחדת גם למשה גרומב, שאסף בשקידה את כל החומר האקדמי החדש בנושא - סקירות חדשות, מאמרים חדשניים ומחקרים שראו אור בשנים האחרונות.

4 Erikson, E. H. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton

הקשר שבתוכו מתבגרים יכולים לפתח או לגבש זהות פרו-חברתית, וגיל ההתבגרות עשוי להוות תקופה משמעותית במיוחד למעורבות בפעילות התנדבותית. התנדבות, אם כך, יכולה להאיץ את התפתחותה של זהות פרו-חברתית ולהבהיר למתנדב מהו תפקידו ביצירת שינוי חברתי וקהילתי.⁵

במחקר שערכה במשך יותר מעשרים שנה ובארצות שונות פרופ' ציפורה מגן מבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל-אביב, נמצא כי מחויבות על-אישית וביטוייה הלכה למעשה קשורים בקשר חיובי ובזיקה הדדית עם אושר אישי ועם שמחת חיים. אדם המתנסה במחויבות על-אישית מתקרב אל היכולת הטמונה בו לחרוג מגבולות העצמי, ובה בעת נהנה מתחושה פנימית של הגשמה וערך עצמי ומיכולת רבה יותר למצוא מקורות של שמחה ואושר בחייו. הצורך בהגשמה עצמית ברמות שונות והדחף לקשר אנושי, הכולל רכיבים של עזרה לזולת והשפעה על מצבו של היחיד בחברה ושל החברה כולה, מתבטאים בבירור בדבריהם של בני נוער המעורבים בפעילות התנדבותית בחברה. דחף זה אכן נראה הגיוני, אם מתייחסים למוקדי ה"חינוך" האופייניים לגיל ההתבגרות - הצורך בתמיכה רגשית, מצד אחד, ומגמת התבטאות עצמאית, מצד אחר. שני צרכים אלה, כשהם באים לידי הגשמה חיובית, יוצרים אצל בני הנעורים תחושות של שמחה ואושר תוך כדי מודעות עמוקה למשמעות החיים.

2. אני לומד על עצמי ולומד על אחרים: העצמה, התפתחות וצמיחה אישית

במסגרת פעילותם ההתנדבותית נחשפים בני הנוער למגוון של אוכלוסיות, בעיות ואתגרים קהילתיים. תפקידם ההתנדבותי מעמיד אותם בפני ההזדמנות והאפשרות ללמוד להכיר את עצמם ולבחון את גבולות יכולתם בהתמודדות עם מורכבויות אלה. מחקרים רבים בחנו את השפעתה של ההתנדבות על ההתפתחות האישית והחברתית של המתנדב, וכן פיתוח תכונות אישיות ומיומנויות שונות ומגוונות, התורמות לצמיחתו האישית של הנער המתנדב.

הפעילות ההתנדבותית עשויה להביא לשיפור הדימוי העצמי, הביטחון העצמי ותחושת המסוגלות העצמית של הנער.⁶ עשיית מעשה חיובי למען אחרים מספקת לבני הנוער תחושת הישגיות ותפקידם מעניק להם חוויה של גאווה וסיפוק עצמי. ככל שבני הנוער חשים טוב לגבי עצמם, כך סביר שתפתח אצלם השקפת חיים חיובית.

במקביל, ההתנדבות תורמת גם לפיתוח תכונות ומיומנויות שונות, כמו עצמאות, אחריות, יצירתיות, יוזמה אישית, כישורי מנהיגות ותקשורת ויכולת עבודה בצוות. כמו כן היא עשויה לטפח מיומנויות רגשיות מגוונות, כגון בגרות רגשית ושליטה עצמית.⁷

5 Yates, M. & Youniss, J. (1996). Community Service and Political-moral Identity in Adolescents. *Journal of Research on Adolescence* 6, 271-284

6 פישר, א' (1999). הקשר בין תחושת העצמה לבין התנדבות ומעורבות בקהילה בקרב בני נוער. עבודת מסטר, רמת גן: אוניברסיטת בראילן.

7 McBride, A. M., Lombe, M. et al. (2003). The Knowledge Base on Civic Service: Status and Directions (CSD Working Paper 3-20) St. Louis: Washington University, Center for social Development.

מחקרים נוספים המאששים את התפתחותן של מיומנויות אלה,⁸ גילו כי במסגרת ההתנדבות המתבגר מנסה להוכיח לעצמו ולסובבים אותו את יכולתו לקבל על עצמו אחריות ולעמוד בה. ההתנדבות גורמת לו להיות יצירתי יותר, לבצע דברים בכוחות עצמו וכן ליצור קשרים בין-אישיים עם הסביבה. היא גם מהווה עבורו אמצעי עזר להרחיב את טווח ההתנסויות שלו ואיכותן.

3. אני לומד על מערכות היחסים שלי ומפתח אותן: צמיחה חברתית

מעבר לצמיחה האישית המשמעותית שצוינה לעיל, התנדבות תורמת גם בפיתוח המיומנויות החברתיות של הנער המתנדב, העשויות לתרום לשילובו בחברה לחיזוק מעמדו ולבניית מקומו החברתי, ומאפשרות תהליך שכלול מתמשך של המסוגלות החברתית.

ההתנדבות מאפשרת לבני הנוער לחזק ולהרחיב את קשריהם החברתיים - בין שעם חבריהם, החולקים עמם את חוויית ההתנדבות, ובין שעם בני נוער חדשים, שהכירו במסגרת ההתנדבות. הפעילות מרחיבה גם את הרשתות החברתיות שאליהן משתייכים בני הנוער המתנדבים: החיבור עם הקהילה שנוצר במסגרת הפעילות ההתנדבותית, מחזק ומרחיב את מעגלי התמיכה של המתנדב, כשהוא חושף אותו לבני נוער אחרים, בעלי תחומי עניין דומים, למשאבים השכונתיים הקיימים ולפעילות מהנה ומספקת. בכך, למעשה, מתחזקת גם תחושת השייכות הקהילתית של המתנדב, דבר שבאודאי מחזק את ביטחונו האישי והחברתי.⁹

כמו כן ההתנדבות מספקת לבני הנוער הזדמנויות לאמן ולשכלל את כישוריהם החברתיים, מעצם כך שהיא מייצרת בעבורם מפגש מתמשך עם קבוצת בני אדם בעלי תחומי עניין דומים מכל הגילים. מיומנויות חברתיות העשויות להתפתח במסגרת פעילות התנדבותית, הן מיומנויות תקשורת בין-אישית, סבלנות וסובלנות לאחר, רגישות בין-תרבותית, עבודת צוות, גישור ורישיות.¹⁰

ההתנדבות מחזקת גם את בריאותם הנפשית של המתבגרים, בעיקר של מתבגרים הסובלים מבידוד חברתי. היא מפגישה בני נוער דרך קבע עם בני נוער אחרים, ויוצרת מערכת תמיכה חברתית המסייעת לנער המתנדב בהתמודדות עם רגשות שליליים, כגון מתח נפשי ודיכאון.¹¹

8 אברהמי, א' (1992). תרומתה של ההתנדבות לשנת שירות לתהליך הביגור של בני הקיבוץ. שורשים ז, 143-166; אברהמי, א', ודר, י' (1995). קולקטיביזם ואינדיבידואליזם במניעי מתנדבים צעירים: המקרה של בני הקיבוץ. מגמות לז (2-1), 5-28.

9 Saisan J., Smith, M., & Kemp, G. (n.d.), Volunteering and its Surprising Benefits. [electronic version]. www.helpguide.org, Retrieved February 19, 2010 from: http://www.helpguide.org/life/volunteer_opportunities_benefits_volunteering.htm

10 Evans, R., Clisby, S., Alsop, R. & Craig, G. (2002). Does Youth Action Pay? An Evaluation of Action Pays. National Council for Voluntary Youth Services/Changemakers Foundation, London; Kėžaitė, M. & Špokevičiūtė, V. (2006). Impact of European Voluntary Service (EVS) on the Young Person and Organization in Lithuania. Summary, Agency of International Youth Cooperation.

11 Grimm, R., Spring, K., & Dietz, N. (2007). The health benefits of volunteering: A review of recent research. Washington, DC: Corporation for National and Community Service.

4. אני עסוק בדברים חיוביים: צמצום התנהגויות סיכנוניות

כמה מחקרים עסקו בנושא של השפעת ההתנדבות על הסבירות להתנהגויות אנטי-סוציאליות בקרב מתבגרים. מחקרים דיווחו כי קיים קשר שלילי בין השתתפות בפעילות התנדבותית של מתבגרים לבין שימוש במריחואנה, וכי השתתפות בפעילות התנדבות הפחיתה את שיעורי ההיריון והנשייה ממסגרות לימודיות בקרב המתבגרים בארצות הברית.¹²

תיאוריות של בקרה חברתית טוענות כי רוב המתבגרים מפתחים "מידה של קונפורמיות" במעבר לחיים הבוגרים, תוך כדי שהם מאמצים את כללי המסגרת שלהם (בית הספר ו/או עבודה). מחויבות לקווי התנהגות קונבנציונליים יכולה להתבטא בשאיפות אקדמיות ובמחויבות להשיג מטרות אקדמיות ו/או להימנע מפעילויות סיכנוניות, כגון התמכרות לסמים או לאלכוהול. במונחי התיאוריה, אפשר לומר כי התנדבות היא ביטוי התנהגותי של קשר מפותח לחברה.

עבור מתבגרים שכבר מפגינים בעיות התנהגות, התנדבות יכולה להיות אמצעי לשילוב מחדש בחברה. מתן הזדמנות להתנדבות עבור נוער עבריין, לצד בני גיל קונפורמיים, מאמץ את הקשרים החברתיים החדשים, ובכך מאפשר שילוב מחדש של היחיד בתחום הפעילות הנורמטיבי. לצד הרווחים שבשילוב מחדש, ההתנדבות יכולה לקדם עמדות פרו-חברתיות אצל המתבגרים, תוך כדי למידה חברתית מבני גילם. אם נכון הוא שבני נוער לומדים להיות עבריינים זה מזה, סביר להניח שילמדו גם את ההפך.¹³

5. אני מבין את הכוח שיש לי להשפיע על הקהילה והסביבה: הפיכתם של בני הנוער לאזרחים מעורבים בקהילה

בני נוער מתנדבים מגלים תוך כדי עשייה את יכולתם להיות אכפתיים ואמפתיים כלפי האחר. יכולת זו מעצבת, כאמור, את זהותם הפרו-חברתית, וזו תשפיע גם על האופן שבו יבחרו להתנהל כמבוגרים בקהילתם בעתיד. מחקר שבדק אם תפקידי התנדבות שונים שמבצעים בני נוער ישפיעו על התפתחות התנהגות אזרחית בקרבם, גילה כי בני נוער שבמסגרת התנדבותם באו במגע ישיר עם אוכלוסיות מצוקה ואוכלוסיות נזקקות, גילו רגישות גבוהה יותר למצוקות חברתיות, דרגות גבוהות יותר של אחריות חברתית ורצון להתנדב בעתיד, יותר ממתנדבים שלא באו במגע עם אוכלוסיות אלה והתמקדו במתן סיוע טכני לארגון.¹⁴

[electronic version]. www.nationalservice.gov. Retrieved February 10, 2010 from: http://www.nationalservice.gov/pdf/07_0506_hbr.pdf

Youniss, J., Yates, M. & Yang, S. (1997). The Role of the Community Service in Identity Development: Normative, Unconventional and Deviant Orientations. *Journal of Adolescent research* 12, 245-262; Philliber, S. and Allen, J. P. (1992). Life options and the community service: Teen Outreach program. In: *preventing adolescent pregnancy: Model programs and evaluations*. (Ed. Miller, B., Card, J., Paikoff, R. and Peterson, J. Sage 174, 45-42. פנסו, ע' וסטויצקי, ר' (2002). התנדבות מתבגרים - המשאב הלא מנוצל. משאבי אנוש 42-45, 174.

Metz, E., McLellan, J. A. & Youniss, J. (2003). Types of Voluntary Service and Adolescents Civic Development. *Journal of Adolescent Research* 18, 188-203

בהנחה שחחויית ההתנדבות היא חיובית ומשמעותית, היא עשויה לתרום להיכרות עם החברה לגוניה, לרכישת ידע פוליטי, לטיפוח תחושת אחריות חברתית ולפיתוח מיומנויות של השתתפות אזרחית פעילה.¹⁵ נמצא כי התנסות מוקדמת בפעילות התנדבותית חיובית ומשמעותית, בגיל ההתבגרות, תוביל להתנדבות בעתיד.¹⁶

שני מחקרים נוספים שנערכו בשנים האחרונות מחזקים סברות אלה. במחקר אחד, שבו נערכה השוואה בין מידת ההתפתחות של אכפתיות, אלטרואיזם, אזרחות ואחריות אזרחית בקרב תלמידים המעורבים בפעילות התנדבותית בית-ספרית, לבין תלמידים שלא השתתפו בפעילות מעין זו, התברר כי אצל התלמידים שהיו מעורבים בפעילות התנדבותית, הסבירות כי ישמרו את הערכים והנכסים האישיותיים שלהם עם התבגרותם גבוהה משמעותית מזו של הקבוצות האחרות.¹⁷ במחקר השני נמצא כי תכניות מעורבות בקהילה וחשיפה לאסטרטגיות יעילות של למידה אזרחית היו המנבאים החזקים ביותר למחויבות למעורבות אזרחית בעתיד.¹⁸

6. אני מצליח יותר: שיפור הישגים לימודיים ואקדמיים

חוקרים רבים ביקשו לבחון האם להתנדבות יש השפעה על הישגים לימודיים של בני הנוער המתנדבים, בעיקר סביב תכניות לימודיות בית-ספריות המשלבות למידה והתנדבות. במחקרים נמצא כי למתבגרים מתנדבים היה ממוצע ציונים גבוה יותר, הערכה עצמית לימודית גבוהה יותר ושאילות אקדמאיות מוגדרות וברורות יותר מאלה שלא התנדבו.¹⁹

מחקר אורך על ההשפעות לטווח ארוך של פעילות התנדבותית במהלך הלימודים במכללות בארצות הברית, העלה כי מעורבות בפעילות התנדבותית במהלך הלימודים במכללה קשורה בשאילות להשגת תארים מתקדמים יותר ובהשגתם בפועל.²⁰

7. ההתנדבות תעזור לי בעתיד: למידת מיומנויות, קידום קריירה עתידית והשתלבות בעולם התעסוקה

בשנים האחרונות הולכת ומתגבשת התפיסה, הן בקרב החוקרים והן בקרב בני הנוער עצמם, כי התנדבות יכולה לסייע לבני הנוער לפתח ניסיון, לצבור ידע, ליצור קשרים בעלי תועלת ולצבור מיומנויות שסייעו להם לפתח את הקריירה העתידית שלהם ולהשתלב

---

15 איכילוב, א' (2003). הפעלת תלמידים בקהילה והחינוך לאזרחות בדמוקרטיה: הפרויקט "מחויבות אישית-שירות לזולת". עיונים בחינוך 5 (2), 237-254.

16 Edwards, B. et al. (2001). Who is being Served? The Impact of Student Volunteering on Local Community Organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 30 (3), 444-461.

17 Furco, A., & Root, S. (2010). Research Demonstrates the Value of Service Learning. *Phi Delta Kappan* 91 (5), 16-20.

18 Kahne, J., Sporte, S., De la Torre, M., & Easton, J. (2008). Small High Schools on a Larger Scale: The Impact of School Conversions in Chicago. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 30 (3), 281-315.

19 Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology* 26, 215-240.

20 Astin, A. W., & Sax, L. J. (1998). How Undergraduates are affected by Service Participation. *The Journal of College Student Development* 39 (3), 251-263.

בעולם התעסוקה. בעשורים האחרונים נערכו מחקרים רבים במטרה לבחון את הקשר שבין התנדבות לבין תעסוקה וקריירה בכמה רבדים:

8. ההתנדבות מסייעת למתבגר להיחשף לתחומי עשייה מגוונים, לתפקידים ולמקצועות שונים ולמסגרות שונות לפעילות.²¹ בכך היא מאפשרת לו להכיר ולבחון אפשרויות תעסוקה מגוונות לעתיד.

9. ההתנדבות מפגישה את הנער המתנדב עם דמויות מפתח בקהילה, המהוות עבורו מודל לחיקוי וחושפות אותו להזדמנויות מקצועיות. יצירת קשרים אישיים עם אנשי מקצוע מובילים בתחומם נתפסת כהזדמנות למציאת תעסוקה בעתיד.

10. ההתנדבות מאפשרת לנער לפתח מיומנויות שיהיו יעילות גם לתעסוקה בעתיד.²² בהתנדבות אפשר ללמוד ולתרגל מיומנויות כגון: סיעור מוחות, קבלת החלטות, ניהול זמן, ניהול פרויקט, עמידה במטרות ויעדים ועבודה בצוות. מחקרים רבים תומכים בהתנדבות כשיטה יעילה ללימוד ולקידום של מיומנויות מנהיגות ושל עמדות חיוביות בקרב בני נוער, בעיקר אם היא מלווה בתכנית הכשרה משמעותית.

11. ההתנדבות מאפשרת לנער לצבור ניסיון תעסוקתי שיוכל לציין במסגרת קורות החיים שלו.²³ הפעילות ההתנדבותית של הנער יכולה להיות ההתנסות התעסוקתית הראשונה שלו בתחום העניין, שבו ירצה להתמקצע גם בעתיד. התנסות זו, שייתכן כי היא ההתנסות הראשונה של הנער ב"עולם האמיתי", עשויה להיות מפתח משמעותי ביכולתו להשתלב גם בעולם התעסוקה בהמשך.

12. ההתנדבות מצמצמת את אי-הוודאות התעסוקתית, ולעתים משפיעה על הבחירה העתידית במסלול קריירה בעל אוריינטציה חברתית.²⁴ עבור בני נוער מתנדבים, ההתנדבות משפיעה על רכישת ערכים מקצועיים מכווני-זולת, ומגבירה את ההעדפה לעבודות המספקות הזדמנות לעבוד עם אנשים ואת הנטייה לעסוק במקצועות בעלי אוריינטציה חברתית.²⁵ מתבגרים המעורבים בעשייה התנדבותית נעשים מרוכזים פחות בפיתוח קריירה ויותר בתגמולים החברתיים והאלטרואיסטיים מן העבודה.

Cięśka, B. & Ratajczak, J. (2004). Report on the Survey of Participants of EVS Projects. Warsaw, 21 Polish National Agency for the YOUTH

Schröer, R. (2003). Voluntary Service: Opening Doors to the Future, Association of Voluntary 22 Service Organisations

Birnkrant, G., I. E. Hein et al. (2004). The Voluntary Cultural Year in Germany: Perceptions in 23 the future of civic service in the arts of Volunteers, Institutions, Politicians, and Society Center for Social Development, Global Service Institute, George Warren Brown School of Social Work, Washington University

Moskwiak, A. (2005). Learning and Recognition of Voluntary Activities: Charting the Landscape 24 of European Youth Voluntary Activities. H. Williamson & B. Hoskins, Council of Europe

Mortimer, J. et al. (1992). Influences on Adolescents' Vocational Development. Berkeley, CA: 25 (National Center for Research in Vocational Education (ED 352 555

בשנת 2005 נערך בבריטניה מחקר על מדגם מייצג של 5,000 מנהלים בכירים מכל המגזרים בבריטניה המעסיקים עובדים שכירים, במטרה לבחון את עמדותיהם לגבי התנדבות ארוכת טווח והשפעותיה עליהם כמנהלים ועל העובדים הפוטנציאליים שהם מעסיקים:

- ◆ 94% מהמנהלים הסכימו כי התנדבות ארוכת טווח מרחיבה את טווח החוויות וההתנסויות.
- ◆ כמעט 60% מהמעסיקים הסכימו שתכניות התנדבות יכולות להיות שיטה יעילה בפיתוח מיומנויות ניהוליות ומנהיגותיות.
- ◆ המנהלים שחוו חוויות התנדבותיות בעצמם, חשו כי הן היו יעילות ביותר בפיתוח רבות מהמיומנויות הניהוליות החשובות להם כיום: עבודה בחברה רב-תרבותית, תקשורת, פתרון בעיות, ניהול שינויים, השפעה ושכנוע, ניהול קונפליקטים ואימון.

התועלות והרווחים לארגונים המפעילים נוער מתנדב

בני נוער מתנדבים הם מקור מעולה לזמן, לכישרון ולאנרגיה, היכולים לסייע לארגונים להשיג את משימותיהם ולהגשים את מטרותיהם. בני הנוער המתנדבים משלימים את עבודתם של העובדים בשכר, מאפשרים לארגונים להרחיב את שירותיהם, מרחיבים את מגוון המיומנויות הקיימות בארגון, ומביאים עמם אנרגיות חדשות.

בני נוער מתנדבים מביאים עמם לארגון אנרגיה חדשה, רעיונות, התלהבות ומיומנויות ייחודיות. פעמים רבות הם יכולים לסייע לארגון לצאת מקפיאה על השמרים ולעבור לחשיבה חדשנית. בני נוער מרשים לעצמם לבטא את ביקורתם בצורה נחרצת וארגונים יכולים לעשות בכך שימוש, כדי להעריך את עצמם ואת פועלם בקהילה באופן חסר-פניות.

בני נוער מתנדבים גם הופכים במהרה לשגרירים של ארגון המתנדבים בקהילה. הם מייצגים אותו בבתי הספר, בביתם ובקרב משפחתם המורחבת וברשתות החברתיות שאלהן הם משתייכים. בני נוער אלה הם גם "דור העתיד" של הארגון. כשהארגון בוחר לחבר אותם אליו כבר בנעורם, הוא מוודא למעשה כי בקהילה יהיה מי שימשיך את פעילותו של הארגון גם בעתיד.

כמו כן, לרוב דורשת התנדבות בני נוער יצירת תשתיות ושותפויות שעשויים להירקם עם בתי ספר, ארגוני נוער, ארגוני דת וכל נותן שירות אחר, שיכול להשתתף בתכנית ההתנדבות. התועלות משותפויות אלה עשויות להיות רחבות בהרבה מהתועלות מהתנדבות בלבד.

התועלות לקהילה

הפעילות ההתנדבותית תוארה בספרות המקצועית כבעלת חשיבות חברתית גדולה. נאמר עליה כי היא אבן הפינה לכל חברה אזרחית, כי היא הדבק המחבר אנשים יחד ומקדם תחושה של מטרה משותפת, כי היא אבן יסוד הכרחית בניסיונו ליצור חברה משלבת, וכי היא מכילה את העקרונות של מחויבות ומעורבות, שהן הבסיס והיסוד של הדמוקרטיה.²⁶ הוצעו ארבע דרכי מפתח שבהן התנדבות משפיעה על לכידות קהילתית:²⁷ (1) להתנדבות תפקיד קריטי בבניית חברה מלוכדת ומגובשת; (2) להתנדבות תפקיד חשוב במאבק בהדרה חברתית; (3) התנדבות מלמדת אזרחות מהי ומעצימה את המתנדב; (4) התנדבות מעודדת מעורבות דמוקרטית בספקה אמצעים שבהם יכולים בני נוער לתרגל את הזכויות והחובות הדמוקרטיות שלהם.

רווחיה המשמעותיים של הקהילה מהתנדבות הנוער הם הפיכתם לאזרחים מעורים יותר, המשתתפים בענייני הקהילה, דורשים ופעילים יותר בתיקון חסרים ועוולות הקיימים בכל קהילה, ומסייעים לה במילוי תפקידיה.

בראש ובראשונה יש לציין, כי כאשר התנדבות בקרב בני הנוער מספקת להם עצמם את התועלות שדנו בהן עד כה, יש להניח כי קהילתם היא קהילה בטוחה יותר, יציבה יותר ובריאה יותר לכל תושביה. הדבר תקף גם לגבי עתיד הקהילה: בני נוער מתנדבים מעצבים את זהותם האלטרואיסטית בגיל מוקדם, ויהפכו להיות, על פי המחקרים שצוינו לעיל, אזרחים מעורבים, אכפתיים ואמפתיים בעתידם.

כאשר בני נוער מתנדבים, הם מתניעים תהליך מובנה ותמידי של איתור צרכי הקהילה ומתן מענים אופרטיביים לצרכים אלה בידי מתנדבים חדורי אמונה ובעלי אנרגיות גבוהות, שפעמים רבות מחפשים הזדמנויות ליוזמות חדשניות וליישום רעיונות יצירתיים מאוד בהתמודדות עם הצרכים הקהילתיים השונים.

מצד אחד, התנדבות בני נוער מספקת לקהילה עלייה בכמות ובאיכות השירותים המוצעים לחברי הקהילה, ומצד אחר, זוהי הזדמנות פז עבור אנשי הקהילה ללמוד על בני הנוער של היום: מה מטריד אותם, מה מעניין אותם ולמה יש להיערך בעתיד. כך, אפשר לנפץ מיתוסים וסטריאוטיפים הקיימים בקהילה לגבי "הנוער של היום", לגשר על פערי הדורות ולקרב בין מגוון האוכלוסיות החיות יחד בקהילה. זוהי למעשה הזדמנות עבור הקהילות לראות בבני הנוער משאב משמעותי התורם לפיתוח הקהילה, במקום גורם בעייתי שאינו תורם לכלל.

Blunkett, D. (2001). From Strength to Strength: Re-building the Community through Voluntary Action. A Speech to the Annual Conference of the National Council for Voluntary Organizations.

London, February 7

Kearney, J. R. (2003). Volunteering: Social Glue for Community Cohesion? *Voluntary Action*, 6 27 (1), 45-58.

התנדבות בני נוער יכולה לייצר שותפויות מעניינות ומקוריות בין כלל המגזרים הפועלים במסגרת הקהילה: המגזר השלישי, המגזר הפרטי (תורמים ועסקים המפעילים מתנדבים) והמגזר הציבורי (מערכת החינוך הפורמלית והבלתי-פורמלית, למשל). שותפויות אלה עשויות להוליד שיתופי פעולה משמעותיים בתחומים נוספים וליצור רשת קהילתית יעילה.

התועלות לעסקים

עסקים מרוויחים כשהם מאפשרים לעובדיהם להתנדב עם בני נוער מתנדבים, כיוון שהתנדבות מפתחת את המיומנויות, את הידע ואת יכולות המנהיגות של המתנדבים/ העובדים. כשעסקים מעודדים את עובדיהם להתנדב, הם מציגים את עצמם כמקום אטרקטיבי לעובדיהם בהווה ובעתיד, ויוצרים מודלים להזדהות לבני הנוער. עידוד התנדבות נוער על ידי חברות עסקיות משפר את תדמיתן הציבורית וחושף את מעלותיהן בציבור. פיתוח התנדבות נוער וקשר ישיר עם בני נוער מתנדבים הם משאבים אסטרטגיים, המסייעים לחברות לזכות בקשר ישיר עם קהל יעד גדול, בעל השפעה על סגנון הצריכה של משפחתו ושל בני גילו, שיהיה בעל השפעה צרכנית חשובה אף יותר בעתיד, ובכך מאפשר לחברות להשיג מטרות עסקיות בטווח הקצר והארוך כאחד. כמו כן, תמיכה בהתנדבות נוער פירושה השקעה לעתיד: ההבנה כי בני הנוער של היום, המתנדבים, הם למעשה העובדים הפוטנציאליים בעתיד, ועל כן תמיכה בהתנדבותם תסייע לבנות דור חדש של עובדים מוכשרים ובעלי מיומנויות רחבות, שהם גם בעלי ניסיון וחוש אחריות ומחויבות מפותח.

התועלות למערכת החינוך

מערכת החינוך יוצאת נשכרת מהתנדבות בבני נוער מפני שזו דרך יעילה עבור המתבגרים לפתח את הידע והמיומנויות שלהם. כשהתנדבות מאורגנת היטב, היא הופכת להיות כר עשיר ללימוד ולצבירת התנסות מעשית בתחום הלימודים ובתחומי חיים רבים נוספים.

ההתנדבות יכולה גם לסייע לצוותים החינוכיים לראות צדדים נוספים בתלמידיהם, שאולי לא נחשפים ולא מקבלים ביטוי במסגרת החינוכית הפורמלית. עצם העשייה יכולה לחשוף כישרונות וכישורים, שאם מורים ישכילו לזהות - יוכלו לטפחם ולנתבם גם למישור לימודי, ובכך לעזור לתלמידיהם למצות את הפוטנציאל הטמון בהם.

מערכת החינוך יכולה גם היא ליהנות מהשותפויות שנוצרות בבניית התשתיות לקידום התנדבות נוער: החיבור בין מערכת החינוך הפורמלית לזו הבלתי-פורמלית והקשרים הנוצרים עם ארגוני התנדבות, עם מוסדות ציבור ועם מוסדות עסקיים במטרה לקדם את הנושא, עשויים להוליד שותפויות בעלות תועלת למסגרת הבית-ספרית, שאינן קשורות ישירות להתנדבות.